

Protocol tegen pesten

J.C. Nuth

01-04-2014

Inhoud

1. Inleiding.....	2
2. Achtergrondinformatie	3
2.1 Plagen of pesten.....	3
2.2 Kenmerken van pesten	3
2.3 Wie pesten er en wie worden er gepest?	3
3. Aanpakken van pesten op de club	5
3.1 Omgangsprotocol.....	5
3.2 Hoe te handelen bij (een vermoeden van) pestgedrag	5
4. Begeleiding aan de pester, de gepeste en de groep.....	7
4.1 Begeleiding van de gepeste	7
4.2 Begeleiding van de pester	7
5. Sancties	9
6. Nieuwe vormen van pesten en de aanpak daarvan.....	10
6.1 Welke vormen zijn er?	10
6.2 Het aanpakken van het nieuwe pesten	10
Informatieve websites over digitaal pesten.....	11

1. Inleiding

Het pestgedrag onder jongeren neemt de laatste jaren steeds meer toe. Niet alleen op school, maar ook op de sportclub. Om clubs handvatten te bieden bij het beperken van pestgedrag heeft de Judo Bond Nederland (JBN) een pestprotocol opgesteld dat geïnspireerd is door het protocol van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond.

Allereerst wordt achtergrondinformatie gegeven over de vraag wat pesten nu eigenlijk is en hoe het herkend kan worden. Verder biedt het clubs tips over het bespreekbaar maken van en het invulling geven aan dit onderwerp.

Wanneer u vragen heeft over dit onderwerp of over het pestprotocol zelf, kunt u contact opnemen met het bestuur van Judo Club Nuth:

info@judoclubnuth.nl

Heeft u een reden om contact te hebben met de vertrouwenspersoon van Judo Club Nuth, mail dan naar bijgaand e-mailadres en er zal contact met u worden opgenomen. Uw contact zal geheel buiten het bestuur van Judo Club Nuth gebeuren en natuurlijk geheel privé blijven.

jcnuthvertrouwenspersoon@gmail.com

2. Achtergrondinformatie

2.1 Plagen of pesten

Pesten is niet hetzelfde als plagen. Bij plagen zijn de machtsverhoudingen gelijk: de ene keer is de één 'het lijdend voorwerp' en dan weer de ander. Bij plagen is er sprake van een incident. Vaak is het een kwestie van elkaar voor de gek houden. Bij plagen loopt de geplaagde geen blijvende psychische en/of fysieke schade op en is meestal in staat om zich te verweren.

Pesten is echter structureel. Pesten kan kinderen echt tot wanhoop brengen. Vanwege het structurele karakter van pesten moet er echt beleid worden gemaakt om het probleem aan te pakken. Een kortlopend project of eenmalige activiteit zet meestal onvoldoende zoden aan de dijk.

In hoofdlijnen kunnen de volgende verschillen worden aangegeven:

Plagen	Pesten
Incidenteel	Structureel
Gelijke machtsverhoudingen	Geen gelijke machtsverhoudingen
Geen psychische en/of fysieke schade	Grote kans op psychische en/of fysieke schade

2.2 Kenmerken van pesten

Pesten heeft een aantal duidelijke kenmerken:

- Pesten gebeurt opzettelijk
- Pesten is bedoeld om schade toe te brengen (fysiek, materieel of mentaal)
- Bij pesten is er altijd sprake van ongelijke machtsverhoudingen (fysiek of verbaal sterkere personen kiezen minder weerbare personen als slachtoffer)
- Pesten gebeurt systematisch
- Pesten houdt niet vanzelf op, maar wordt eerder erger als er niet wordt ingegrepen

Pesten is van alle tijden en komt in alle groepen en culturen voor. Het is dus een typisch menselijke ondeugd die altijd verborgen aanwezig is en steeds weer de kop kan opsteken.

2.3 Wie pesten er en wie worden er gepest?

Kinderen die pesten lijken vaak sterke kinderen in een groep. Het zijn kinderen die problemen hebben in de thuissituatie die voortdurend de strijd om de macht in de groep voeren, omdat zij zich verloren voelen in de groep. Door te pesten proberen zij indruk te maken op de groep; door een ander naar beneden te halen, vijzelen zij hun eigenwaarde op.

Kinderen die gepest worden zijn meestal onzeker, voorzichtig en hebben vaak een negatief zelfbeeld. Ze hebben soms moeite met sociale vaardigheden en zijn vaak geïsoleerd. Hoewel de gepeste fysiek vaak zwakker is dan de pester, hebben kenmerken als gewicht, kleding of het dragen van een bril over het algemeen minder invloed dan wordt gedacht.

Gepeste kinderen hebben wel moeite om zichzelf te verdedigen. Ze voelen zich machteloos tegenover de pester. Gepeste kinderen voelen zich vaak erg eenzaam.

Daarnaast is er een groep kinderen die geen actieve rol speelt in het geheel, maar die wel bepalend is voor het voortduren van het pestgedrag. Pestende kinderen kunnen zich gesterkt voelen door de zwijgende instemming van derden.

Hieronder volgen enkele veel voorkomende pesterijen die pesters met hun slachtoffers uithalen:

- Volstrekt doodzwijgen

- Isoleren
- Psychisch en/of fysiek mishandelen
- Slaan of schoppen
- Voortdurend zogenaamd leuke opmerkingen maken over een budoka
- Bezittingen afpakken of stukmaken
- Jennen
- Het slachtoffer voortdurend de schuld van iets geven
- Opmerkingen maken over kleding of uiterlijk
- E-mails of sms-berichten met een bedreigende of beledigende inhoud versturen
- Beledigende afbeeldingen van het slachtoffer digitaal verspreiden of op het internet plaatsen

3. Aanpakken van pesten op de club

Een sportclub kan helpen om pesten tegen te gaan. Het clubbestuur kan daarbij een belangrijke rol spelen. Daarvoor moeten zij eerst erkennen dat pesten een echt probleem kan zijn. Binnen een club is het goed wanneer het bestuur samen met de judo'leraren een beleid uitstippelt en in een protocol vastlegt. Het bestuur kent het algemene beleid, de leraar kent (wellicht) voorbeelden.

3.1 Omgangsprotocol

Allereerst is het belangrijk om met elkaar vast te stellen: welk gedrag wil je op je sportclub zien en wat doe je om dat ook voor elkaar te krijgen? Een bestuursbijeenkomst met coaches en ouders kan hier een goed middel voor zijn. De uitkomsten van dit overleg kunnen in een omgangsprotocol zichtbaar worden gemaakt op de website en door middel van posters in de dojo of elders in de accommodatie.

Vervolgens kan de leraar, eventueel met een bestuurslid, het omgangsprotocol (de regels) onder de aandacht brengen van de budoka's. Naast een mondelinge toelichting is het verstandig het protocol ook op papier mee te geven. Het geniet zelfs de voorkeur om de budoka's, leraar en het bestuur het omgangsprotocol te laten ondertekenen. Daarmee maak je als club goed duidelijk dat dit hoog in het vaandel staat.

Voor de budoka's, maar ook voor de leraar zelf, is het essentieel dat zij te allen tijde een duidelijk aanspreekpunt hebben, bijvoorbeeld het bestuurslid voor de jeugd of de trainingscoördinator. Belangrijk is ook dat zij een dossier bijhouden van de gebeurtenissen en de daaraan gekoppelde acties.

Voorbeeld van onderwerpen die in een omgangsprotocol kunnen terugkomen:

- Het beoordelen op uiterlijk
- Aan spullen van een ander zitten
- Elkaar uitlachen
- Elkaar met een bijnaam aanspreken
- Vloeken, schelden
- Roddelen
- Hoe om te gaan bij ruzie
- Luister naar elkaar
- Nieuwkomers in de groep goed ontvangen en opvangen
- Hoe om te gaan met de pester
- Doorgeven aan trainer/coach/leraar/bestuurslid wanneer er wordt gepest en daarbij aangeven dat vastleggen geen klikken is

Het voordeel van het van tevoren vastleggen van verschillende onderwerpen in een omgangsprotocol is het feit dat iedereen nog blanco tegenover de situatie staat. Leraren kunnen het pesten vroegtijdig signaleren door steeds bedacht te zijn op een van de genoemde signalen. Natuurlijk kunnen er ook andere signalen zijn die niet in dit lijstje opgenomen zijn. Wees hierop bedacht.

3.2 Hoe te handelen bij (een vermoeden van) pestgedrag

Stap 1.

Vaststellen of de gepeste heeft geprobeerd het eerst samen met de pester op te lossen.

Stap 2.

Op het moment dat de gepeste er niet uitkomt: actief ingrijpen door de leraar.

Stap 3.

De judoleraar brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderingsgesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Contact zoeken met de ouders van de partijen nadat de kinderen hierover ingelicht zijn. Eventueel een gesprek voeren met de hele groep. Als leraar kun je het

onderwerp pesten aan de orde brengen door met de hele groep te bespreken wat de oorzaken en de gevolgen zijn voor de slachtoffers, daders, meelopers en zwijgende middengroep. Besproken kan met elkaar worden of ze zich realiseren welk verdriet zij veroorzaken met hun gedrag en/of houding. Vervolgens kan aan de groep suggesties gevraagd worden hoe de situatie verbeterd kan worden voor de gepeste budoka. Bij herhaling van pesterijen/ruzies tussen dezelfde kinderen/jongeren zullen sancties richting pester volgen.

Stap 4.

Bij herhaaldelijke ruzie/pestgedrag neemt de leraar duidelijk stelling en houdt een bestraffend gesprek met het pester. De fase van bestraffen treden in werking (zie hoofdstuk 5). Ook wordt de naam van de ruziemaker/pester vastgelegd in een verslag. Bij iedere melding omschrijft de leraar 'de toedracht'. De leraar en ouders proberen in goed overleg samen te werken aan een voor iedereen bevredigende oplossing.

NB: jonge kinderen (tot 7/8 jaar) zullen minder gauw in staat zijn om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen in de bovenstaande stappen. Het aandeel van de leraar, en eventueel ouders, zal dan groter zijn.

4. Begeleiding aan de pester, de gepeste en de groep

De judoleraar biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen.

4.1 Begeleiding van de gepeste

Een gepeste kan op de volgende manieren begeleid worden:

- Medeleven tonen, het probleem serieus nemen, luisteren en nagaan hoe en door wie er wordt gepest
- Nagaan hoe de gepeste zelf reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het pesten (huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken)
- De gepeste laten inzien dat je op een andere manier kun reageren
- Zoeken en oefenen van een andere reactie, bijvoorbeeld je niet afzonderen
- Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest
- Nagaan welke oplossing de gepeste zelf wil
- Met het kind bespreken welke vaardigheden hij/zij daarvoor moet leren
- Sterke kanten van de gepeste benadrukken
- Belonen (schouderklopje) als het kind zich anders/beter opstelt
- Praten met de ouders van het gepeste kind en de ouders van de pester(s)
- Het gepeste kind niet 'over beschermen', bijvoorbeeld het kind naar de training brengen of 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.

4.2 Begeleiding van de pester

Uit onderzoek blijkt dat pesters fysiek en verbaal vaak sterker zijn dan hun leeftijdsgenoten. Ze zien hun slachtoffers als waardeloos, zijn agressief, hebben een gebrek aan zelfbeheersing en een positieve houding ten aanzien van geweld.

Verder blijkt dat pesters erg impopulair zijn bij andere kinderen, hoewel dat soms niet zo lijkt. Ze gebruiken verschillen als vals excuus om anderen het leven zuur te maken (andere kleur haar, andere kleding, beter of slechter presteren etc.).

In wezen hebben ze zondebokken nodig waarop zij hun frustraties af kunnen reageren. Ze hebben doorgaans geen idee van de schade die ze aanrichten en hebben daardoor weinig schuldgevoelens. Het is ijdele hoop om van hen te verwachten dat zij vanzelf wel met het pesten ophouden.

De hulp aan de pester kan bestaan uit de volgende punten:

- Praten: zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen, zelf gepest zijn, bang zijn om zelf mikpunt te worden als niet een ander de zondebok is, zich groot voor willen doen ten opzichte van anderen)
- Laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste excuses aan laten bieden
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft
- Pesten is verboden in en om de judoclub: we houden ons aan deze regels. Het kind straffen als het wel pest en belonen (schouderklopje) als kind zich aan de regels houdt
- Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, bijvoorbeeld de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren
- Contact tussen ouders en leraar: elkaar informeren en overleggen
- Inleven in de gepeste: wat is de oorzaak van het pesten?
- Overleggen met het kind welke vaardigheden eigen moeten worden gemaakt
- Afspraken maken met de pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week (voor een periode) in een kort gesprek aan de orde
- De pester helpen zich aan regels en afspraken te houden

- Als het pesten blijft voortduren, kan externe hulp worden ingeschakeld: sociale vaardigheidstraining, eerstelijns psychologenpraktijk
- De groep betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem: met de judoka's uit de groep praten over pesten en over hun rol daarbij
- Met de judoka's uit de groep overleggen over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen. Dit vastleggen in regels en een plan
- Samen met de judoka's uit de groep werken aan oplossingen, waarbij ze zelf een actieve rol spelen

5. Sancties

De volgende maatregelen zijn geschikt indien het pesten zich voor blijft doen (invulling van stap 3 en stap 4, zie paragraaf 3.2). De straf is opgebouwd uit 4 stappen. Deze is afhankelijk van de vraag hoe lang de pester door blijft gaan met zijn/haar pestgedrag en geen verbetering vertoont in gedrag.

Stap 1.

- Één training niet aanwezig zijn
- Blijven tot alle teamgenoten naar huis vertrokken zijn
- Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn/haar rol in het pestprobleem door gesprek: bewustwording voor wat hij/zij met het gepeste kind uithaalt
- Afspraken maken met de pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week (voor een periode) in een kort gesprek aan de orde.

Stap 2.

De ouders nadrukkelijker bij de oplossing betrekken. De sportclub heeft een dossier bijgehouden van de acties die hebben plaatsgevonden. Dit dossier is uitgangspunt voor het gesprek. In overleg de pester in een andere groep plaatsen.

Stap 3.

Bij aanhoudend pestgedrag de pester schorsen.

Stap 4.

In extreme gevallen moet de pester geroyeerd worden.

6. Nieuwe vormen van pesten en de aanpak daarvan

6.1 Welke vormen zijn er?

Pesten gebeurt ook via internet, e-mail of mobiele telefoon. Het digitaal pesten verschilt in bepaalde opzichten van het 'traditionele' pesten. Het kan namelijk op afstand, anoniem en non-stop. Vormen van digitaal pesten zijn o.a.: anonieme berichten (schelden, bedreigen, roddelen) versturen via MSN, SMS en WhatsApp, foto's van mobieltjes en webcam op internet plaatsen, privégegevens op een site plaatsen, haatprofielen aanmaken, virussen starten en het versturen van een e-mailbom.

Opvallend van deze wijze van pesten is dat het taalgebruik veel harder is dan bij het directe pesten. Dat kan door de anonimiteit waarin het plaatsvindt. De kans om gepakt te worden is immers kleiner dan bij het open en bloot pesten. De effecten van digitaal pesten kunnen erger zijn dan bij traditioneel pesten. Opnames die via de webcam zijn gemaakt, kunnen worden vastgelegd door de pester. Foto's die eenmaal op internet staan zijn soms niet meer te verwijderen. Deze vormen van pesten kunnen zeer bedreigend zijn.

6.2 Het aanpakken van het nieuwe pesten

Regelmatig verschijnen er in de media berichten dat kinderen en jongeren, bijvoorbeeld, aanstootgevende sms- of e-mailberichten ontvangen of dat zij schokkende foto's of bedreigingen naar elkaar verzenden. Over het veilig omgaan met de nieuwe communicatiemiddelen en wat te doen als er toch via die middelen wordt gepest, heeft de Stichting De Kinderconsument het boek: 'Pandora's mailbox. Gids voor een kindveilig internet' geschreven. Ook op de website www.besafeonline.org van de Vereniging voor Openbaar Onderwijs (VOO) staan veel tips hoe om te gaan met foute e-mails, sms-en en pesttelefoontjes.

Aan kinderen/jongeren die per e-mail worden gepest, wordt geadviseerd nooit te reageren. Zij kunnen het beste doen alsof ze de mails nooit hebben gezien. Eventuele volgende mailberichten van dezelfde afzender direct ongeopend verwijderen. Wanneer daders geen respons krijgen, blijkt de lol er voor hen snel af te gaan. Het is technisch mogelijk e-mails van een bepaalde afzender te blokkeren, zodat ze niet worden ontvangen. Niet elke doorsnee gebruiker is in staat een dergelijke blokkade aan te brengen, dus daarvoor moet een deskundige worden ingeschakeld. Een oplossing kan zijn een ander email adres te nemen, dat zeer selectief bekend wordt gemaakt.

Kinderen/jongeren die per mobiele telefoon worden lastig gevallen, wordt aangeraden bepaalde nummers te blokkeren. Dit werkt alleen als de pestberichten vanaf een telefoon met nummervermelding worden verzonden, zodat de dader zich bloot geeft. Wanneer hij of zij echter de telefoon van iemand anders gebruikt of zijn nummer niet blootgeeft, is de echte dader niet te achterhalen. Wanneer andere methoden niet helpen kan uiteindelijk alleen de sms-functie worden uitgeschakeld. In het ergste geval moet een nieuw (geheim) nummer worden aangevraagd.

Informatieve websites over digitaal pesten

www.mijnkindonline.nl

www.dekinderconsument.nl

www.internetsoa.nl

www.i-respect.nl